- *Φθινοπωρινή Σονάτα* στο Θέατρο Μεταξουργείο-

Θεατρική Σονάτα

ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Η *Φθινοπωρινή Σονάτα* του Ingmar Bergman γυρίστηκε το 1978 και το 1979 κέρδισε την Χρυσή Σφαίρα καλύτερης ξένης ταινίας. Πρόκειται για την ιστορία μιας διάσημης πιανίστριας, της Σαρλότ, και της κόρης της Εύας, που συναντιούνται μετά από επτά ολόκληρα χρόνια. Τον ρόλο της Σαρλότ στην θρυλική ταινία ερμήνευσε η Ingrid Bergman, στην τελευταία της κινηματογραφική εμφάνιση πριν το θάνατο της (1982) και της Εύας η νορβηγίδα Liv Ullman, η σταθερή συνεργάτιδα του Bergman.

Ο σουηδός σκηνοθέτης έγινε παγκοσμίως γνωστός κυρίως από τις κινηματογραφικές του σκηνοθεσίες. Στο θέατρο σκηνοθέτησε με επιτυχία Ίψεν, Τσέχωφ, Πιραντέλο, Μπρεχτ και κυρίως έργα του συμπατριώτη του Στρίντμπεργκ κινούμενος ανάμεσα στον ρεαλισμό και στο φαντασιακό στοιχείο, ενώ κυρίαρχη θέση στο έργο του έδωσε στην ψυχολογική ερμηνεία των καταστάσεων και των ανθρωπίνων δράσεων χρησιμοποιώντας μια συμβολική ονειρική γλώσσα. Η *Φθινοπωρινή Σονάτα* είναι χαρακτηριστικό δείγμα της τέχνης του.

Η Σαρλότ είναι μια πετυχημένη πιανίστρια που επισκέπτεται την κόρη της μετά από επτά χρόνια απουσίας από τη ζωή της. Εκεί θα βρεθεί αντιμέτωπη με μια δυσάρεστη έκπληξη: Η Εύα φιλοξενεί την παραπληγική αδελφή της Έλενα, την οποία έχει πάρει από το ίδρυμα που η μητέρα τους είχε φροντίσει να την κλείσει. Οι δύο γυναίκες φοβούνται να έρθουν αντιμέτωπες με την πραγματικότητα και τα αληθινά τους αισθήματα. Μάχονται να αποκαταστήσουν την μεταξύ τους επικοινωνία, να ξεπεράσουν την εχθρότητα και τους φόβους τους, να επιτύχουν την λύτρωση που θα τους επιτρέψει να συνεχίσουν να ζουν, να ελπίζουν και να ονειρεύονται.

Ο σκηνοθέτης της παράστασης Δημήτρης Οικονόμου, ο οποίος φέρει και την ευθύνη για την απέριττη θεατρική προσαρμογή του κειμένου, στήριξε την σκηνοθεσία του γύρω από μια κεντρική ιδέα: Τα τρία γυναικεία πρόσωπα είναι τρεις κούκλες. Τρία παιδιά που δεν ωρίμασαν ποτέ συναισθηματικά. Ακολουθεί τα λόγια της Σαρλότ *Το πρόσωπο και το σώμα μου μεγαλώνουν, όχι η ψυχή μου* και της Εύας *Οι μεγάλοι δεν είναι παρά παιδιά που παίζουν τους μεγάλους*. Τρία πρόσωπα που αρνήθηκαν να εκφράσουν τα συναισθήματα τους γιατί φοβήθηκαν να πάρουν και την ευθύνη τους, άνθρωποι που τους έλειψε η αγάπη, η στοργή, το χάδι, η κατανόηση. Συναισθήματα που δεν έδωσαν γιατί δεν μπόρεσαν να βρουν τον κατάλληλο τρόπο.

Η παράσταση είχε ένα εξαιρετικό σκηνικό στήσιμο και η σκηνοθεσία βρήκε τον σωστό χρόνο. Με σοφία αποφεύχθηκε κάθε είδους υπερβολή και ο ρυθμός που δόθηκε είχε σαν αποτέλεσμα την αβίαστη ροή της δράσης και την πλήρη απορρόφηση του θεατή. Σ' αυτό συνέβαλε και η ενδιαφέρουσα και ρέουσα μετάφραση του Ζανή Ψάλτη. Τα πρόσωπα κινήθηκαν σε μια φροντισμένη ρεαλιστική ατμόσφαιρα στην οποία «επιτράπηκαν» ανοίγματα και λεπτομέρειες στην φαντασία και την ονειρική οπτασία.

Τα σκηνικά του Γιάννη Μετζικώφ υπηρέτησαν εύστοχα την παράσταση. Το υπνοδωμάτιο της Σαρλότ και της Έλενας -ένα δωμάτιο με μοναδικό στοιχείο τις κούκλες-, πίσω από ένα λεπτό δίχτυ, ατμοσφαιρικά υποφωτισμένα. Το ίδιο πέπλο που καλύπτει τις ψυχές και την προσωπική ζωή των τριών γυναικών, που τις κρατά στη σιωπή και στην ατέρμονη συνέχιση του προσωπικού τους μαρτυρίου. Τα υπνοδωμάτια είναι ο προσωπικός χώρος, είναι ο χώρος όπου οι άνθρωποι παραδίδονται στις σκέψεις, στα συναισθήματα, στις ενοχές, στις ευθύνες και στις αποφάσεις. Είναι οι καθρέπτες της ψυχής.

Οι ενδυματολογικές επιλογές του ιδίου στο ίδιο απολύτως πνεύμα. Τα κοστούμια χρησιμοποιούνται για να τονίσουν τα στοιχεία του χαρακτήρα των προσώπων. Από το λευκό

της αθωότητας της μικρής Έλενας ως το φλογερό κόκκινο φόρεμα της Σαρλότ που έρχεται να θυμίσει την δυναμική, την ανεξάρτητη, την μοιραία γυναίκα.

Στο ίδιο πλαίσιο και η εξαιρετική μουσική επιλογή, επίσης του Δημήτρη Οικονόμου και οι ατμοσφαιρικοί φωτισμοί από τον Λευτέρη Παυλόπουλο.

Το έργο αυτό έχει δύο ισάξιους γυναικείους ρόλους. Η Άννα Βαγενά κατάφερε και να αντεπεξέλθει και να εκπλήξει ευχάριστα με την υποκριτική της στροφή. Ιδιαίτερα μετά το ατυχές καλοκαιρινό εγχείρημα με τον *Ματωμένο γάμο* του Λόρκα. Καθοριστικό ρόλο βέβαια για την αλλαγή αυτή έπαιξε η σκηνοθετική διδασκαλία. Μια λιτή, μεστή, ουσιαστική, ψυχολογικά αιτιολογημένη ερμηνεία.

Η Γιασεμί Κηλαηδόνη είναι πολύ μικρή για να αντέξει το βάρος ενός τέτοιου ρόλου. Η απειρία της δεν της επέτρεψε την ουσιαστική βουτιά στον ρόλο της Εύας και μια ανάλογη ερμηνεία. Το ταλέντο που διαθέτει και οι φιλότιμες προσπάθειες που κατέβαλε ήταν εντούτοις εμφανή και της επέτρεψαν να σταθεί με αξιοπρέπεια.

Η Κατερίνα Θεοχάρη στο ρόλο της παραπληγικής Έλενας υπήρξε μια συγκινητική παρουσία ενώ ο Νίκος Νικολάου, στο ρόλο του συζύγου της Εύας, κατάφερε να γίνει ο αντίποδας των τριών γυναικών. Ένας ιερέας που παλεύει να διατηρήσει την πίστη του μετά τον χαμό του τετράχρονου παιδιού του, ένας άνθρωπος που ξέρει να δίνει απλόχερα αισθήματα γνωρίζοντας πως δεν θα τα λάβει πίσω. Γιατί βασική προϋπόθεση της αγάπης είναι να την παρέχεις χωρίς να περιμένεις ανταλλάγματα!

Περιοδικό ΑΝΤΙ, τεύχος 778, 27 Δεκεμβρίου 2002